

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Археологія України у час війни: проблеми і перспективи. Матеріали прес-конференції. 13.11.2023. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/News/Pages/View.aspx?MessageID=10749>
2. Пам'ятки археології під час війни: польовий досвід та юридичний аспект / А. Буйських, В. Івакін, П. Шидловський, І. Зоценко. *Vita Antiqua*. 2023. № 14. С. 36–59.
3. Буйських А., Шидловський П., Івакін В. Моніторинг пам'яток археологічної спадщини України під час військової агресії РФ. *Київські збірники історії, археології, мистецтва та побуту*. 2023. № 1(4). С. 3–15.
4. Литвиненко Р. О. Повоєнна археологія Донеччини: завдання й перспективи рятувальних досліджень. *Краєзнавчий рух на Донеччині: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (8 грудня 2022 р., м. Краматорськ)*. Краматорськ: ДОКМ, 2023. С. 31–36.
5. Моніторинг археологічних об'єктів під час війни. URL: <https://iananu.org.ua/novini/ekspeditsiji/1219-monitoring-arkheologichnikh-ob-ektiv-pid-chas-vijni>
6. Моніторинг археологічних об'єктів під час війни в Україні. 15.06.2023. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=10220>
7. Теліженко С. Археологічні пам'ятки і війна. Київ: Спілка археологів України, 2020. URL: <https://www.academia.edu/77162779>
8. Шулікін Д. Українська археологічна спадщина: під загрозою війни. *Світ*. 15.01.2024. URL: <http://surl.li/qmfpf>
9. Shydlovskiy P., Telizhenko S., Ivakin V. Archaeological Heritage as a Target During War. *The European Archaeologist*. 2022. Issue 74 – Autumn. P. 36–43.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У ВІДНОВЛЕННІ ЗРУЙНОВАНОЇ СПАДЩИНИ: МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Лопушняк В. І.¹, Романів Я. Р.², Пасішняк Я.³, Грицуляк Г. М.^{4*}

^{1,2,3,4}Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Івано-Франківськ (Україна)

*e-mail: hrytsuliak20@gmail.com

Однією з найбільш характерних рис розвитку людської цивілізації є процес урбанізації, який виражається у зростанні кількості міського населення та зменшенні частки сільського населення. В Україні міське населення становить 68 %. Більше третини (33,7 %) міських жителів країни проживає в чотирьох регіонах: Донецькій, Луганській, Дніпропетровській і Запорізькій областях. До початку війни на Сході України. Частка киян у загальній кількості міського населення України становить 7,8 %. Серед нерухомих об'єктів культурної спадщини, які зазнають впливу екологічних ризиків, особливу увагу привертають пам'ятки історії та культури, що охороняються законом. За оцінками експертів, їх стан залишається незадовільним [1].

Розв'язавши незаконну війну проти України, Росія мала на меті не лише знищувати українських громадян, а й руйнувати культурну спадщину країни. Відповідно до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 року, «пошкодження культурних цінностей будь-якого народу завдає шкоди культурній спадщині всього людства, оскільки кожен народ робить свій внесок у світову культуру» [9]. За даними Міністерства куль-

тури та інформаційної політики, внаслідок повномасштабної російської агресії в Україні з 24 лютого 2022 року до 25 грудня 2023 року було пошкоджено або знищено 872 об'єкти культурної спадщини. З них 120 мають загальнодержавне значення, 682 – місцеве, а 70 – нещодавно виявлені [3]. Міжнародний досвід показує, що післявоєнна реставрація пам'яток і реконструкція міст під час збройних конфліктів вимагають делікатного підходу, що поєднує збереження, культурну чутливість і архітектурну майстерність. Важливо розуміти, що реставрація пам'яток розпочнеться лише після завершення війни. Реставрацію треба починати з ретельної оцінки, документування, аналізу шкоди та створення основи для подальших відновлювальних робіт [4].

Процес відновлення історичних пам'яток після конфліктів починається з ретельного обстеження, де експерти – архітектори, інженери та археологи – оцінюють пошкодження, фіксують стан будівель і визначають ділянки, що потребують негайної стабілізації. За допомогою передових технологій, як-от 3D-сканування, документуються кожен фрагмент і деталь, а також історичні креслення й архівні матеріали. Важливим складником є також залучення громади, яка ділиться спогадами та традиціями, надаючи культурний контекст. Такий підхід гарантує, що реставрація не лише відновить архітектурну велич, але й збереже унікальну спадщину та дух місця [5].

Процес відновлення включає оцінку важливості об'єкта та пріоритетів, де визначають історичну, культурну та соціальну значущість місць, категоризують об'єкти за ступенем шкоди і терміновістю втручання, а також консультуються із зацікавленими сторонами. Стратегії збереження базуються на принципах мінімального втручання, поваги до автентичності, а також адаптивному повторному використанні будівель. Усе це супроводжується стандартизованою документацією для майбутнього використання в реставраційних роботах [6]. Основні засади реставрації включають принцип мінімального втручання для збереження автентичних елементів та використання реверсивних методів, щоб майбутні покоління могли коригувати роботи без шкоди. Важливо враховувати історичний та соціокультурний контекст об'єкта, його символічну цінність для громади, зберігати автентичність та уникати культурного присвоєння. Етичний підхід передбачає повагу до різних історичних шарів [6].

Процес реставрації культурної спадщини включає використання традиційних технік і матеріалів, ретельно досліджених та задокументованих для автентичного відтворення. Поєднання цих методів із сучасними технологіями підвищує довговічність об'єктів. Важливо залучати місцевих майстрів для збереження навичок і підтримки громад. Реконструкція виконується з урахуванням ступеня пошкоджень, з акцентом на гармонійне поєднання старих і нових елементів. Планування технічного обслуговування та регулярний моніторинг допомагають підтримувати

відновлені об'єкти в належному стані [6]. Відновлення об'єктів історико-культурної спадщини після війни є важливим для відновлення та збереження культурної ідентичності України. Підхід до реставрації має бути комплексним, включати детальну оцінку, планування, культурну чутливість і делікатну рівновагу між збереженням та реконструкцією.

Процес реставрації починається з детальної оцінки, документування та визначення збитків. Він також включає планування, яке об'єднує оцінку, пріоритизацію та залучення громади. Ключовою є повага до культурного значення зруйнованої спадщини, що передбачає збереження автентичності, залучення місцевих до прийняття рішень і виховання почуття власності. Інтеграція традиційних технік поєднує минуле з сучасністю. Суть реставрації – балансування між автентичністю та реконструкцією, що забезпечує стабільність відновленої будівлі. Відновлення спадщини свідчить про стійкість людства та прагнення зберегти історію, відновлюючи дух минулого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Урбоекологія / І. А. Василенко, О. А. Півоваров, І. М. Трус, А. В. Іванченко. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 309 с.
2. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини: збірник міжнародних нормативних документів / авт. вст. статті М. М. Яковина. Київ: Фенікс, 2008. 176 с.
3. Nazarenko V. 872 cultural heritage sites suffered from Russian military aggression in Ukraine. *War.ukraine*. 2024. URL: <https://war.ukraine.ua/war-news/872-cultural-suffered-russian-military-aggression/>
4. Івашко Ю. Філософське значення і передумови виникнення наукової реставрації пам'яток архітектури і мистецтва. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. Київ, 2006. Вип. 16. С. 15–22.
5. Концепція національної політики щодо культурної спадщини в Україні: проект / під ред. О. П. Олійник. Київ: Архітектура і престиж, 2014.
6. Міжнародна хартія з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць (Венеціанська хартія) ООН; Хартія, Міжнародний документ від 31.05.1964. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_757 (дата звернення: 06.12.2023).

КОНЦЕПЦІЯ ВІДНОВЛЕННЯ НЕ(ЗБЕРЕЖЕНОЇ) МУЗЕЙНОЇ СПАДЩИНИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мартинчук І. І.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: i.martinchuk@donnu.edu.ua

З початком російської повномасштабної агресії проблема збереження музейної спадщини значно загострилася, позаяк частина музеїв, що продовжили працювати на території Донецької області, підконтрольній Україні, потрапили у прифронтову зону і були вчасно евакуйовані; інші з різних причин залишились на окупованій території. Сьогодні під російською окупацією знаходяться більшість